

Komediens genesis og grænse

Uanset den genrebestemte klassicisme Holbergs komedier er indskrevet i og ironisk leger med, så er komediernes moralitet dog udsprunget af en bestemt historisk situation. Den skal tages både alvorlig og bogstavelig. Komedien om Jeppe er den af Holbergs komedier, der med størst kraft bærer selve genrens paradoks til skue: den bærer sin egen *modstemme* med i sig. Jeppe kommer i kløerne på Baron og hans folk, der får lyst at spille ham et puds. Det gør de, men de skynder sig at stoppe mens legen er god - for dem selv, vel at mærke - og sende Jeppe tilbage til den sure hverdag. Denne mærkelige leg med Jeppe som Baron for en dag har historisk set en moralsk hensigt. Den demonstrerer problemet med at give et menneske en magt, han - endnu - ikke har social kapacitet til at rumme, og de kaotiske følger det får for magtudøvelsen såvel som for ham selv. Fæstebonden er socialt og juridisk stramt bundet til herremanden, og er det en affektation, der løsgører ham fra denne binding, så går det galt - siger moralisten Holberg. Komediens sociale konflikt er komediens (samtds)historiske og moralske *raison d'être*: Men den er også et dramatisk aktiv. Og det er denne dobbelthed, der viser os ind i komediens dramatiske og tidsløse kraftcentrum: mennesket Jeppe. For Holberg eksponerer den utøjlede lidenskab hos Jeppe ved at lade ham drikke og udsætte ham for begivenheder, der midlertidigt bringer ham højt på strå og samtidig ud af sit gode skind. Svinger hans evne, og det gør den, til at gennemskue hvad der går for sig, ja så gøres han til nar. Tager han med andre ord ikke spillet alvorligt, men kun bogstaveligt, bliver han dets offer. Det peger til gengæld på et i høj grad moderne moralsk synspunkt i komedien: tager man lidenskab, rollespillet og fantasteriet lige så alvorligt som bogstaveligt, så *styrkes* man paradoksalt nok i sin *sociale fornuft* derved!

[luk]